

УДК 342.7

Лутов Д.М.

студ. гр. Ю-113_2 НУ «Запорізька політехніка»

ПРАВО ВЛАСНОСТІ: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ І ЗАХИСТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Власність посідає особливе місце в суспільному та приватному житті громадян. Практично кожна людина протягом свого життя стикається з тими чи іншими проблемами, пов'язаними з її власністю. Крім того, власність – це той базис, який гарантує життєздатність економіки держави, забезпечує існування і розвиток суспільства загалом. Право приватної власності, його дієві гарантії, надійний і ефективний судовий захист стоять у ряду найважливіших атрибутів правової демократичної держави, однак наразі ще не можна з упевненістю говорити про те, що українське законодавство досягло досконалості в питаннях регулювання права власності та забезпечення реальних гарантій прав власників. Особливо це стосується судового захисту прав власників та виконання судових рішень, які захищають власність. А це одна із основних гарантій права на мирне володіння своїм майном, яка в Україні, на жаль, часто дає збій.

Фундамент нормативного регулювання права власності закладено в ст. 17 Загальної декларації прав людини та ст. 41 Конституції України, деталізацію ці положення знайшли в нормах поточного законодавства. Але при цьому, в Україні часто можна спостерігати відсутність єдності судової практики у справах щодо власності та порушення «розумних» строків розгляду справ, що особливо важливо для цієї категорії судових справ. Крім того, вже багато років існує і не вирішується системна проблема невиконання судових рішень. Поруч із іншими недоліками, які характерні для судової системи в цілому, є також не довіра населення до цієї інституції та невисокого авторитету судів в Україні, це веде до суттєвого послаблення гарантій прав власників.

Водночас є певні позитивні зміни щодо державної реєстрації прав власності на нерухоме майно, яка також є важливою в контексті забезпечення гарантій права на володіння своїм майном. Багато було зроблено щодо створення єдиного реєстру речових прав, а також прозорості його функціонування і доступності інформації у ньому. Крім того, дещо було спрощено процедури здійснення реєстрації прав власності та зменшення часу необхідного для такої процедури.

Проблемні моменти щодо системи державної реєстрації прав на нерухомість залишаються, зокрема реєстрація речових прав на нерухоме майно, що розташоване на тимчасово окупованих територіях. Питання захисту права власності на тимчасово окупованих територіях стоїть дуже гостро. У зв'язку з цим є кілька аспектів, що привертають увагу: проблема отримання компенсації за майно, пошкоджене внаслідок збройного конфлікту; проблема отримання компенсації за майно, незаконно відібране у громадян, які залишили його на окупованій території не за власним бажанням; проблема збереження майна, що залишилося, від неправомірного заволодіння невідомими особами.

Слід констатувати, що українські правоохоронні органи не поширюють свою юрисдикцію на тимчасово окуповану територію, що позбавляє можливості захистити свої законні права та інтереси. Отримати відшкодування шкоди за заподіяні бойовими діями збитки від держави можливо лише за наявності доказів самого заподіяння, причинно-наслідкового зв'язку і грошової оцінки збитку. Зробити все це неможливо, що означає фактично неможливість добитися успіху у судовому порядку. Відповідно, ми можемо говорити не про захист порушеного права, а швидше про те, що це право порушується. Хоча приватна власність є непорушним правом, яке гарантується українським громадянам Конституцією, з цього правила також є винятки.

З 24 лютого 2022 року у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони по всій території України запроваджено воєнний стан згідно з Указом Президента України №64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», який затверджений Верховною Радою України. Тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені деякими статтями Конституції України у тому числі і статті 41, а також вводяться тимчасові обмеження прав і законних інтересів осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені частиною першою статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану». Під час воєнного стану може

примусово відчужуватися об'єкти права власності, для потреб держави в установленому законом порядку.

Лише наявність військового стану не виправдовує будь-яке відчуження об'єктів приватної власності. Виходячи з тлумачення статті 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини, основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини, вилучення майна вважається правомірним, якщо воно є законним, здійсненим з легітимною метою та не покладає на власника надмірного тягара, якщо йому забезпечене «належне відшкодування» вартості майна. Тобто ніхто не може бути позбавлений свого майна інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом або загальними принципами міжнародного права. Навіть в умовах повномасштабної війни необхідно дотримуватись встановлених законом норм, зокрема щодо відчуження власності громадян. Інакше, примусове вилучення майна незаконне та тягне за собою кримінальну відповідальність

Отже Держава, виконуючи свій головний обов'язок – утвердження і забезпечення прав і свобод людини – та підтримуючи дієвість принципу верховенства права, повинна не лише утриматись від застосування надмірних засобів втручання у право власності та інше добросовісне володіння, але й ужити належних заходів для забезпечення можливості вільно та на власний розсуд здійснювати їх кожному, хто перебуває під її юрисдикцією, з урахуванням меж здійснення таких прав, що їх встановлено законом, приписи якого відповідають принципу юридичної визначеності, спрямовані на досягнення правомірної мети та є домірними.